

УДК.378.147

С. М. ПАРШУК

м. Миколаїв, Україна

УМОВИ ПОЛІПШЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

В статті розкриваються умови підвищення рівня педагогічної практики студентів вищих навчальних закладів за рахунок удосконалення планування педпрактики, подано результати експериментальної роботи, направлені на удосконалення форм організації та методичного керівництва педагогічної практики майбутніх учителів.

Ключові слова: педагогічна діяльність, методична діяльність.

Постановка проблеми. Складні та динамічні процеси, що відбуваються в соціально-педагогічній сфері сучасного суспільства, потребують передусім високо кваліфікованих учителів. Надаючи особливого значення розвиткові та вдосконаленню функцій масової педагогічної практики, державний документ (національна Доктрина розвитку освіти України в ХХІ столітті) орієнтує насамперед на необхідність забезпечення суттєвого зростання предметної, методичної та наукової компетентності вчителів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відтак, особливо значущими є питання щодо підготовки майбутнього вчителя до здійснення функцій професійної діяльності. Окремі з них досліджувалися в таких аспектах: інноваційні освітянські технології підготовки педагогів (А.Н.Алексюк, О.С.Анісімов, А.М.Богуш, КЛ.Вазіна, Є.Н.Василевська, А.І.Єрьомкін, І.А.Зязюн, К.Зейчнер, Дж.Казмік, Б.Лістон, С.Сарасон, Н.Уайлдмен); адаптація випускників педвузів до професійної діяльності (С.Г.Вершловський, Л.Н.Лесохіна, О.Г.Мороз, В.Г.Онушкін, Т.І.Шамова); підвищення професійної кваліфікації педагогічних кадрів (Л.В.Кондрашова, В.Г.Кузь, З.Н.Курлянд, В.І.Луговий, Г.О.Нагорна, Н.Г.Ничкало, М.І.Приходько, О.І.Рудницька, М.М.Солдатенков, Р.І.Хмелюк, О.С.Цокур, Г.Х.Яворська).

Мета статті: Розглянути умови поліпшення педагогічної практики майбутніх учителів початкових класів, а також допомогти студентам оволодіти програмним матеріалом й успішно виконати завдання педагогічної практики.

Виклад основного матеріалу дослідження. До сьогодні проблема сутності педагогічної діяльності не достатньо висвітлена в педагогіці. Аналіз сучасних підручників з педагогіки засвідчує, що поняття «педагогічна діяльність» не визначається серед її основних категорій, хоча досить часто нею використовується. Відтак, вивчення наукової літератури дає

підставу виділення методологічних підходів до аналізу сутності педагогічної діяльності. Педагогічна діяльність розглядається як цілісна система, що функціонує через взаємодію гностичного, проективного, конструктивного, комунікативного й організаційного компонентів, кожен з яких включає сукупність дій, здійснюваних на засадах інтеграції психолого-педагогічних наукових знань, що в єдності створюють способи розв'язання педагогічних завдань. Методична діяльність – це мисленідіяльність, зорієнтована на створення моделі майбутньої предметно-педагогічної діяльності.

Кафедра методики початкового навчання Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського протягом багатьох років здійснює наукові пошуки рішення накопичених у процесі педагогічної практики проблем. Почала складатися система теоретичних і методичних ідей для удосконалення педагогічної практики майбутніх учителів початкової школи.

Вивчення літературних джерел, досвіду роботи методистів і вчителів шкіл, які керують практикою студентів, свідчать про наявність більших можливостей поліпшення практики студентів у загальноосвітній школі шляхом покращення: планування керівництва педагогічною практикою керівників групи та окремих викладачів; підбір шкіл, вчителів і створення необхідних умов для вдалого виконання функцій педагогічної практики; залучення студентів до наукових досліджень; використання технічних засобів навчання, науково обґрунтованого контролю роботи практикантів.

Враховуючи значення планування при підвищенні ефективності роботи, нами була розроблена і впроваджена єдина форма плану для методистів університету по удосконаленню організації їх діяльності під час педагогічної практики. Для більш конкретного керівництва роботою студентів-практикантів у нашому

плані виділено декілька етапів діяльності керівників. Перший етап передбачає, вивчення студентів, прикріплених до певного викладача на період практики; постановку загальних і диференційних задач по керівництву педагогічної практики з урахуванням рівня педагогічної підготовки та індивідуальних особливостей студентів; навчання студентів вмінням навчально-виховної роботи; надання переліку педагогічних умінь; якими вони повинні оволодівати; відтворення актуалізації; поглиблення теоретичних знань студентів з основних питань організації навчального процесу в школі (принципи побудови системи уроків з теми, типи структури уроків, шляхи оптимізації пізнавальної діяльності учнів в процесі навчання, вміння створювати проблемну ситуацію на уроці, вивчення особистості учня); навчати студентів вмінню спостерігати, аналізувати уроки, позакласну роботу за зразком учителя, а також планувати свої дії; введення студентів у виховну роботу, яка визначається планом класного керівника; постановку перед студентами дослідницьких завдань для самостійної творчої розробки; щотижневе проведення проблемних семінарів з питань покращення роботи студентів на педагогічній практиці.

Наступний етап передбачає: подальше вивчення питань виховання в процесі навчання; поступове переведення студенів з позиції помічника класного керівника до позиції самостійного вчителя; створення під час педагогічної практики ситуацій, які вимагають у студентів виявлення педагогічної інтуїції, творчих умінь, науково-педагогічного передбачення, а також всебічного аналізу побічних ситуацій і вивчення проблеми «педагог – колектив – особистість»; організація роботи студентів з трудової і моральної просвіти, трудовому вихованню і професійної орієнтації учнів, аналіз взаємовідносин з активом класу, розгляд проблеми «педагог – класний керівник»; аналіз виховної роботи в класах з точки зору її системності; щотижневе проведення підсумкових днів з обговоренням процесу реалізації планів практики окремими студентами і групою в цілому.

Заключний етап передбачає: навчання студентів всебічному аналізу результатів навчально-виховної роботи; узагальнення власного досвіду; вміння відокремлювати об'єктивні фактори навчально-виховної роботи від суб'єктивних, бачити їх взаємообумовленісті;

підведення висновків педагогічної практики у формі складання звітів, виявлення рівня сформованості педагогічних умінь і на основі цього визначити студентам індивідуальних завдань для наступної роботи; участь у роботі педради школи у підсумковій науковій конференції по результатам педагогічної практики.

Складення плану, який відповідає всім вимогам, – складна робота і спричиняє на перших етапах ускладнення у методистів. Проте реалізація його під чає педагогічної практики сприяє пошукам оптимальних рішень навчально-виховних задач, про це свідчить аналіз анкетування методистів-університету, які керували практикою студентів згідно із запропонованим планом. На питання: «Що дало вам по-переднє планування керівництва діяльністю?» були отримані наступні відповіді (в процентах по відношенню опитаних): сприяло створенню найбільш сприятливих умов для досягнення поставленої цілі – 85; дало можливість конкретно направляти діяльність кожного студента-практикanta – 87; сприяло підвищенню педагогічної майстерності – 91; дало можливість отримувати планомірну інформацію про стан роботи, робити педагогічну діяльність студентів більш керуючо – 92; організовувати самоконтроль студентів за їх діяльністю, що в свою чергу сприяло активному оволодінню педагогічними вміннями – 83; суттєво допомогло підвищити загальний рівень організації і методичного керівництва педагогічною практикою – 95. Відповіді свідчать про те, що планування роботи методистів на час педагогічної практики має велике значення.

Наступним важливим фактором, який сприяє удосконаленню педагогічної практики студентів є вмілій підбір шкіл, вчителів та класних керівників для керівництва педагогічною практикою студентів.

Успіх практики студентів в школі, як показало наше дослідження, багато в чому залежить від розуміння колективом школи її ролі у підготовці майбутнього вчителя, доброзичливої атмосфери для студентів і чіткої організації основної діяльності вчителів і практикантів. Там, де шкільні колективи усвідомлюють відповідальність за довірену їм справу підготовки майбутніх вчителів, педагогічна практика проходить успішно.

Серед різноманітних факторів, які впливають на формування вчителя-вихователя, основне місце належить особистому прикладові

вчителів, до яких доводиться повсякденно студентам звертатися під час педагогічної практики. В одній із анкет ми поставили перед студентами III/IV, IV/V курсів питання: «Чого ви більше навчилися під час практики?», «Хто давав вам практичну допомогу?». Більшість студентів, 85% із загальної кількості опитаних, назвали у своїх відповідях учителів. Це, звичайно, закономірно, так як учителя добре знають індивідуальні особливості учнів класу, допомагають студентам опановувати все це під час організації навчально-виховної роботи. Вони проводять багато часу зі студентами і є першими консультантами, постійними керівниками і організаторами навчальної і позаурочної роботи. Крім того, під час практики діяльність учителя для студентів в деякій мірі є додатковим джерелом педагогічних знань. У педагогічних дослідженнях таких вчених, як М.І.Болдирев, М.Д. Левітов, Н.Л.Петров подається багато прикладів щодо впливу особистості вихователя на того, кого він виховує. На основі узагальнень результатів педагогічної практики в школах, вивчення досвіду кращих вчителів, можна сказати, що вплив особистості учителя на студента – практиканта такий же сильний, як і вплив особистості учителя на учнів, виховна сила особистого прикладу учителя на студентів виявляється насамперед у тому, що вони аналізують педагогічну діяльність учителя і свідомо намагаються відповісти багатьом її сторонам. Не маючи достатнього досвіду в навчально-виховній роботі з дітьми, студенти уважно спостерігають, як учитель тримає себе на уроці, перервах, як спілкуються з дітьми, використовує різноманітні прийоми та методи навчально-виховних впливів з урахуванням індивідуальних особливостей учнів. Ще К.Д.Ушинський говорив, що у вихованні все повинно базуватися на особистості учителя, тому що виховна сила входить тільки із живого джерела людської особистості. Ніякі установи і програми, ніякий штучний організм закладу, як би хитро не був продуманий, не зможе змінити особистість у справі виховання.

Відповідно, ділові та морально-психологічні якості учителів, які залишаються до керівництва роботою студентів у школі, відіграють суттєву роль і у підвищенні ефективності педагогічної практики. Тому вони повинні володіти такими особистими якостями, які б здійснювали на студентів позитивний вплив. Очевидно,

доцільно мати єдині критерії оцінки особових якостей, відповідно до яких і відбувається відбір учителів для роботи з практикантами. До особових якостей відокремили наступні: ідейно-політичний та культурний світогляд, суспільну активність, почуття нового, педагогічний такт. Серед якостей, які характеризують професійну майстерність учителя, виокремили такі: знання свого предмету та психолого-педагогічних основ навчання; забезпечення індивідуального підходу до учнів та міжпредметних зв'язків; знання психолого-педагогічних основ виховання; робота з учнями; вміння забезпечити єдність дій з батьками.

Учителя, запрошенні для керівництва практикою студентів у школі, поряд з якостями, перерахованими вище, повинні володіти й такими, як почуття нового і знання психолого-педагогічних основ виховання та навчання.

На сучасному етапі навчання учителя все ще не отримують необхідної психолого-педагогічної підготовки. Про це свідчать і навчальні плани університетів, відповідно з якими на спецпредмети відводиться близько 2 тис. годин, а на предмети психолого-педагогічного циклу близько 460 годин і на педагогічну практику близько 500 годин.

Відсутність достатньої психолого-педагогічної підготовки призводить до того, що не всі учителя, які керують практикою студентів в школі, можуть провести кваліфікований аналіз уроку, позакласного заходу. Вони відхиляються від заалучення студентів до виконання дослідницьких завдань, так як самі слабо володіють відповідною методикою і тому не виявляють до цього інтересу.

Учителя об'єктивно оцінюють свої можливості з керівництва роботи студентів-практикантів. Про це свідчать відповіді учителів на питання нашої анкети: «Які заходи, на ваш погляд, слід здійснити для покращення організації і проведення педагогічної практики?» та «Яких знань у вас недостатньо?», 85% із опитаних відповіли, що необхідно проводити навчання з учителями шкіл з актуальних питань роботи студентів-практикантів та ознайомленню їх з найновішими досягненнями психолого-педагогічних наук.

Висновки. Після такої підготовки учителя шкіл, методисти університетів з великою цікавістю керують роботою студентів в школі, краще розуміють мету і завдання практики, надають студентам кваліфіковану допомогу під час

виконання її програми. Зростає їх майстерність як керівників-наставників майбутніх вчителів, а студентам-практикантам створюються сприятливі умови для оволодіння педагогічними вміннями і навичками, що сприяє підвищенню ефективності педпрактики студентів.

Література

1. Грицай Ю.О. Педагогічна практика студентів: (Програма та методичні вказівки).- Миколаїв: МДПІ.—1999.—116 с.
2. Куліш Р.В. Нові технічні засоби навчання і їх роль в покращенні педагогічної практики. — Зб.: Вища і середня педагогічна освіта. — К., 1975.
3. Матвієнко О.В. Організація педагогічної практики з виховної роботи у початковій школі. — К.: Стилос, 2003.—124 с.
4. Организация педагогической практики в начальных классах / Под ред. П.Е.Решетникова. — М.: Владос, 2002.—320 с.
5. Педагогическая практика в начальной школе/ Под ред. Г.М.Коджаспировой. — М.: Академия.— 2000.—272 с.

C. N. ПАРШУК

**УСЛОВИЯ УЛУЧШЕНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКИ
УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНИХ КЛАССОВ**

В статье раскрываются условия повышения уровня педагогической практики студентов высших учебных заведений за счет усовершенствования планирования педпрактики, поданы результаты экспериментальной работы, направленные на усовершенствование форм организации и методического руководства педагогической практикой будущих учителей.

Ключевые слова: педагогическая деятельность, методическая деятельность.

S. N. PARSHUK

**CONDITION OF IMPROVEMENT OF PEDAGOGICAL PREPARATION
OF FUTURE TEACHERS OF PRIMARY CLASSES**

The article deals with the conditions of the improvement of teaching practice of high school students by improving the planning of pedagogical practice. The results of experimental work aimed at improving the forms of organization and monitoring the teaching practice of future teachers are presented.

Keywords: educational activity, methodical work.

УДК 371.315:811.111

K. С. МАТВЄЄВА

м. Миколаїв, Україна

**ЗМІСТОВИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ВОЛОДІННЯ
АНГЛІЙСЬКИМ МОВЛЕННЯМ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Тематика статті пов'язана з визначенням змістового аспекту формування навичок володіння англійським мовленням студентів економічних спеціальностей, а саме визначенням сфер і тем спілкування, які зумовлюють предметно-змістовий план іншомовного мовлення та вибір мовних засобів.

Ключові слова: «предметний зміст навчання англійської мови за професійним спрямуванням», «комунікативні функції», «сфери спілкування», «контекст комунікації».

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві професійна комунікація іноземною мовою стає невід'ємним компонентом ефективної економічної діяльності. Велика увага приділяється врахуванню фахової специфіки при вивчені іноземної мови, її спрямованості на реалізацію завдань професійної діяльності. Саме тому висуваються нові вимоги до методики викладання іноземних мов у різних навчальних закладах. Триває постійний пошук шляхів удосконалення системи та змісту навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками дослідженням англійської мови за професійним спрямуванням, у тому числі і питаннями визначення змісту навчання іноземних мов для професійного спілкування займалися такі автори як: Н. Ф. Бориско, Н. Д. Гальськова,

Н. І. Гез, Н. І. Жинкін, І. Б. Каменська, Г. А. Китайгородська, Л. Я. Личко, Г. В. Рогова, О. Б. Тарнопольський та інші.

Формулювання цілей статті. Основними цілями статті є:

1. Проаналізувати основні компоненти змісту навчання англійської мови для професійних цілей та їх взаємозв'язок з потребами фахівців економічного профілю й рівнем їх бажаної іншомовної комунікативної підготовки.
2. Розглянути змістовий аспект формування навичок володіння англійським мовленням студентів економічних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначення змісту навчання студентів економічних спеціальностей англійської мови для професійних цілей ґрунтуються на певних принципах. Крім того, він має створювати не-